

Un nou trend?

(Costin Popa – 23 noiembrie 2009)

Hotărât lucru, turcul Fazil Say este un original. Pianistica sa, deloc liniștită, pare că nu se concentrează exclusiv asupra clapelor, ci se exteriorizează în fel și chip. Sobrietatea trece pe planul secund. Când mâna dreaptă este ocupată, cea stângă evoluează în aer și desenează volute complicate, dublând sau chiar completând dirijorul. Evocă expresii, trăiri. Nu-l bănuiesc de teatralitate. Te face să simți împreună cu el.

E un lucru frumos și inspirator, deși atipic. Mai problematică apare însă sugerarea ritmurilor, care de multe ori deplasează dramatic specificul, stilul lucrărilor. Mă gândesc la populara Für Elise de Beethoven, oferită ca bis într-un concert din Sala Mozarteum, la recentul Festival de la Salzburg. Delicateții și transparenței scriiturii, Fazil Say îi contrapune mișcări ale corpului care amintesc de pop-rock-jazz. Într-un asemenea mod extravagant, punerea în pagină apare total nepotrivită. Mai mult chiar, partenera sa în **Sonata „Kreutzer”**, violonista originară din Republica Moldova, Patricia Kopatchinskaja, i se alătură fără rezerve în hiperbolizarea lecturii. Putem vorbi de o nouă modă? Sper că nu!

Așadar, am asistat în orașul lui Mozart la un concert titrat **Liszt-Szenen**, avându-i drept soliști pe cei doi, în acompaniamentul Cameratei Salzburg dirijate de Thomas Hengelbrock și cu concursul Corului Balthasar-Neumann, pregătit de Tobias Hiller. Programul a fost inspirat de transcripțiile lui Franz Liszt și Ferruccio Busoni la opusuri de Bach, cărora li s-a adăugat o inedită lucrare a elvețianului Frank Martin, **Polyptyque - Six Images de la Passion du Christ** pentru vioară și două orchestre de coarde, care se cântă întrepătrunsă cu teme extrase din **Coraluri** bachiene.

Prin arta sa, Fazil Say se recomandă ca exponent al unui pronunțat spirit al contrastelor, în care tonurile viguroase se ȧșes cu sonorități topite în broderii vapoaroase, dar pe care le domină net. Ni se înfățișează un Bach scrâșnit (**Preludiu și Fuga în la minor, BWV 543, Ciaccona din Partita nr. II în re minor, BWV 1004**), derulat cu agilitate virtuoasă și patimă. În prima și ultima mișcare – **Allegro**-urile din **Concertul pentru clavecin (pian) și orchestră în re minor, BWV 1052** – dirijorul abordează un tempo infernal în care pianul solist pare dizolvat în orchestră. Este limpede, Fazil Say are o sensibilitate specială și iată, partea a doua, **Adagio**, este generatoare de impulsuri lăuntrice, pe care mâna stângă le exteriorizează, le pictează prin eter, însoțind sunetul. Ca și în **Preludiul BWV 543**.

În 1973, cu un an înaintea morții, lui Frank Martin i s-a comandat de către dirijorul Edmond de Stoutz și marele Yehudi Menuhin un concert pentru vioară și orchestră de coarde. În adorația sa pentru Bach și inspirat de pictura lui Duccio di Buoninsegna din Domul din Siena, compozitorul a creat o serie de episoade reprezentând pagini din **Pasiunea după Christos**, prefațate fiecare de câte un **Coral** al cantorului de la Leipzig.

Sunt imagini de la Florii, Cina cea de taină, chipul lui Iuda, grădina Ghetsimani, Judecata de Apoi și Glorificarea lui Iisus. Mânuite în manieră stravinskiană, viziunile devin sugestive și contrastează ascezei și reculegerii bachiene. Două ansambluri mai mult decât perfecte, Corul Balthasar-Neumann și Camerata Salzburg, au anturat-o pe austeră, aici, Patricia Kopatchinkaja.

Violonista avea să se dezlănțuie imediat, alături de Fazil Say, în **Sonata pentru vioară și pian în La Major**, op. 47, celebra „**Kreutzer**”. Fără să figureze pe afiș, programarea lucrării beethoveniene a fost o surpriză pentru spectatori, fiind anunțată prin fluturași la intrarea în sală.

Înrâurirea lui Fazil asupra Patriciei este puternică și se percepe. Aproape permanent, vehemența exacerbată a atacurilor vine dintr-o nevroză care refuză claritatea, limpezimea. Puritatea suferă. Lumea contrastelor violente inundă paginile Titanului, în care pianul, totuși, își găsește un sunet mai echilibrat (mișcarea secundă, **Andante con variazioni**). Și din nou, în vârtejul tempoului (partea a III-a, **Presto** ajuns **Prestissimo**), tonul viorii se alterează pe alocuri.

Ca al doilea bis, după **Für Elise**, un potpuriu de **Dansuri românești** de Bartók a încheiat o serată frumoasă și contradictorie.

* Foto: Wolfgang Lienbacher.